

Případ mimořádné paměti

A. R. Lurija (1968)

Malá knížka o velké paměti

Pan Š.

- Na počátku pozorování byl pan Š. třicetiletý reportér. Byl ženatý a měl syna. Oba jeho rodiče měli velice dobrou paměť. Za svého života vystřídal řadu různých povolání (měl se stát hudebníkem, předváděl profesionálně svou paměť na různých estrádách a ke konci života si „vzpomněl“, že umí hebrejštinu a aramejštinu a začal léčit lidi).
- Podnět k jeho vyšetření, které nakonec trvalo třicet let, dal šéfredaktor novin, ve kterých pracoval. Do té doby pana Š. nikdy nenapadlo, že má výjimečnou paměť, ačkoli si pamatoval mnoho událostí, které se mu staly v jednom či dvěma letech.

Jeho paměť

- Již při prvním vyšetření se ukázalo, že jeho rozsah paměti není ohraničen. Byl schopen reprodukovat jakkoli dlouhou řadu čísel (např. 500 čísel) i v obráceném sledu. A tuto řadu čísel, ale i slov nebo smysluprostých slabik si byl schopen bez opakování zapamatovat i 16 let. Jediná věc, kterou u předčítání vyžadoval, byla dvouvteřinová pauza mezi jednotlivými pojmy.
- Tabulku, kterou se měl naučit, viděl i po odstranění naprosto zřetelně např. na čistém listu papíru, a tak mohl číst čísla i v diagonálách bez problémů. Číslice si podržovaly tu podobu, v jaké byly napsány, a když byla nějaká číslice napsána nezřetelně, mohl ji i špatně přečíst.

Synestezie

- Synestezie se u pana Š. objevovaly již v raném věku.
- Jakýkoli zvuk u něj bezprostředně vyvolal počítky světla a barvy, ale i chuťové a hmatové.
- Samohlásky se mu jevily jako jednoduché útvary, souhlásky jako něco tvrdého, sypkého a smysluprosté slabiky si pamatoval podle krůpějí a čar.
- Synestetické komponenty tvořily pozadí každého zapamatování a vyvolávaly v něm při nesprávně vysloveném slově pocit, že „něco není v pořádku“.
- Často mu také dělaly problémy při vystoupeních, protože hluk v hledišti se měnil v chuchvalce páry, které mu zakrývaly tabulku nebo představy.

Slova a představy

- Při čtení vznikaly u pana Š. zcela názorné představy, které rozestavoval na nějaké cestě, kterou dobře znal. Potom si znovu představil, že je na té cestě a jenom se díval, kde co leží a vyjmenovával to za sebou. Proto při čtení potřeboval krátkou chvíli, aby mohl představy dobře umístit.
- Pokud nějaké slovo nebo číslo vynechal, nebylo to proto, že jej zapomněl, jednoduše jej na cestě přehlédl a s postupem času si vypracovával lepší eidetické techniky, aby se mu při představeních nestalo, že by na něco zapomněl (např. kladl představy nedaleko světla, malé věci dělal většími nebo je věšel výše na plot).

Umění zapomínat

- Pan Š. nebyl na začátku schopný zapomenout nic, co se naučil. Po desetiletí si pamatoval všechny řady, tabulky, básničky a při představeních měl strach, že si poplete někdy nějakou řadu z jiného představení.
- Nejdříve se snažil napsat si všechno na nějaký papír a potom jej spálit, ale to k zapomenutí nevedlo.
- Problém zapomínání se stal pro pana Š. jedním z nejmučivějších problémů
- Nakonec přišel na to, že stačí, aby chtěl dané tabulky a představy zapomenout, a podařilo se mu to.
- Toto vyřešení jeho problému však žádný z jeho vyšetřovatelů nepochopil.

Problémy

- Nebyl schopen si zapamatovat i úplně jednoduchou větu, aniž by ji nepřevodil do svých představ a pokud měl jen převyprávět povídku, bylo to pro něj velmi těžké, protože každé slovo u něj vyvolalo hromadu představ, ve kterých se nemohl vyznat, a do toho se ještě míchaly skvrny a hlasy. V básních vůbec nebyl schopen pochopit vnitřní význam, viděl pouze představy. Toto vznikání představ po každém vysloveném slově nebyl schopen nijak potlačit a pronásledovalo jej po celý život.
- Obsah slova musel podle něj odpovídat jeho zvukové podobě. Pokud to tak nebylo, nebyl schopen se s tím vyrovnat (doktor - kulatý bochníček s třásněmi).

Jeho rozum

- Dokázal vyřešit řadu složitých matematických úloh tak, že si pouze představil to, co by mohlo vést k řešení.
- Dokázal si rovněž zapamatovat složité a dlouhé matematické vzorce tak, že si pod každým znakem představil nějakého člověka, věc nebo zvíře a utvořil si tak vlastní příběh.
- Ale nedokázal v příkladech, tabulkách nebo textech uvidět logické zákonitosti a sémantickou náplň, protože se mu do řešení stále pletly jeho představy, které ho odváděly od pochopení podstaty problému (např. zcela jednoduchá tabulka s opakujícími se čísly) .

Jeho vůle

- Díky své představivosti dokázal ovládat procesy ve vlastním těle (později i v tělech ostatních, a tak je dokázal léčit).
- Mohl si sám změnit tepovou frekvenci tak, že si představil, že běží za vlakem nebo si zvýšil teplotu jedné ruky tak, že si představil, že ji přibližuje k ohni.
- U zubaře překonával bolest tak, že si představil, že na křesle nesedí on, ale je to někdo jiný.
- Častokrát se mu stalo, že si něco představoval, a ono se to skutečně stalo, ačkoli pan Š. nevěděl, jestli tomu má věřit nebo ne (např. v obchodě, vyléčení jeho sestry).

Závěr - jeho osobnost

- Jeho představy byly tak silné, že už nebyl schopen rozeznávat, co je realita a co pouze fantazie (hodiny).
- Řadu situací si představoval dopředu a když pak něco nebylo jako v jeho představách, nebyl schopen to pochopit (např. u soudu)
- Na ostatní lidi působil jako pomalý, nepohotový a rozpačitý.
- Stále čekal, že se stane něco krásného, svou rodinu vnímal přes mlžný opar a svět představ byl pro něj reálnější než ten, ve kterém žil.
- Jeho paměť se mu vymykala z rukou, podrobovala si jeho zájmy, city a myšlení a vyústovala v pocit promarněného života